

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ תולדות ה'תשכ"ה

חלק ב' – יו"ל לשי"פ תולדות, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

לזכות

החייל ב„צבאות השם“

מרדכי שיחי

ליום הולדתו השלישי, ולרגל ה„אפשערעניש“ שלו

ב' כסלו, ה'תשע"א – ופרצת

ולזכות אחיו ואחותו חיילים ב„צבאות השם“

לוי, נחמה שלום דובער ושניאור זלמן שיחי

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת דאברושא שיחי גרייזמאן

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' שמואל שי' גרייזמאן

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת רבקה שינא שיחי פעווננער

טופס הזמנה • ORDER FORM

Each sefer is \$15, not including shipping and handling.

\$15 מחיר לספר לא כולל משלוח

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק מהתועודות ש"פ תולדות, ב' כסלו, ה'תשכ"ה — (חלק הראשון י"ל אשתקד).

*

בתור הוספה — כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש — מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכח תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גוי", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר כ"ה מרחשון, ה'תשנ"א (ופרצת),

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר צוקלה"ה נבג"ח זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2010 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2010

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

תורת מנחם – התועודות הש"ת-ה'תשכ"ד

חלק א*	הש"ת	חלק א*	תשכ"א
חלק ב*	תשי"א	חלק ב*	תשכ"ב
חלק ג	תשי"ב	חלק ג	תשכ"ג
חלק ד	תשי"ב	חלק ד	תשי"ב
חלק ה	תשי"ב	חלק ה	תשי"ב
חלק ו*	תשי"ג	חלק ו*	תשי"ג
חלק ז	תשי"ג	חלק ז	תשי"ג
חלק ח	תשי"ג	חלק ח	תשי"ג
חלק ט	תשי"ג	חלק ט	תשי"ג
חלק י	תשי"ד	חלק י	תשי"ד
חלק יא	תשי"ד	חלק יא	תשי"ד
חלק יב	תשי"ד	חלק יב	תשי"ד
חלק יג	תשי"ז	חלק יג	תשי"ז
חלק יד	תשי"ז	חלק יד	תשי"ז
חלק טו	תשי"ז	חלק טו	תשי"ז
חלק טז*	תשי"ז	חלק טז*	תשי"ז
חלק יז*	תשי"ז	חלק יז*	תשי"ז
חלק יח*	תשי"ז	חלק יח*	תשי"ז
חלק יט*	תשי"ז	חלק יט*	תשי"ז
חלק כ	תשי"ז	חלק כ	תשי"ז

תורת מנחם – ספר המאמרים

מלוקט על סדר חדשי השנה (מוגה)

א: תשרי-חשון ב: כסלו-שבט ג: אדר-סיון ד: תמוז-אלול

תורת מנחם – ספר המאמרים (בלתי מוגה)

תשי"א-ב	תשי"ז	תשכ"ב
תשי"ג	תשי"ח	תשכ"ג
תשי"ד	תשי"ט	תשכ"ד
תשי"ו	תש"כ	תשכ"ח
תשי"ז	תשכ"א	תשכ"ט

תורת מנחם – תפארת לוי יצחק

בראשית	שמות	ויקרא
--------	------	-------

תורת מנחם – ספר המאמרים באתי לגני (ב' כרכים)

תורת מנחם – התועודות תשמ"ב-תשנ"ב* (מ"ג כרכים)

יזול מן השוק ויודפס בקרוב. אפשר להזמין ומיד שיודפס ישלחו הספרים

*Currently out of stock and will be reprinted soon.
Order now and receive as soon as it is reprinted.

Subscription Partner

Lahak Hanachos will send each newly published book directly to your home at a **specialty discounted price**. (Credit card will only be charged once books are shipped.)

Credit Card Information

Visa MasterCard Amex Discover

Amount to be charged monthly: \$_____ for the next 12 months.

Name on Card _____

Card # _____

Expiration Date _____ / _____ Security (CVS) _____

Name _____

Address _____

City/State/Zip _____

Phone _____

Email _____

Yes! I would like to parnter with Lahak Hanachos in furthering the Rebbe's teachings.

Publishing Partner* Choose one:

With your donation of **\$30 per month** each of the seforim printed over the next year will be delivered directly to your doorstep.

With your donation of **\$60 per month** each of the seforim printed over the next year will be delivered directly to your doorstep and you will receive a dedication in one of the Kuntreisim printed over the next year.

With your donation of **\$108 per month** each of the seforim printed over the next year will be delivered directly to your doorstep. You will also receive a one-line general dedication in one of the Se-forim printed over the next year.

With your donation of **\$770 per month** each of the seforim printed over the next year will be delivered directly to your doorstep. You will also receive a **full page** dedication in one of the Seforim printed over the next year.

יב. לשון רש"י "מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו כו", הוא בדרך שאלה ותשובה (שהרי רש"י הי' יכול לומר מיד "צר קלסתר פניו כו", ללא התיבות "מה עשה הקב"ה"): רש"י מקשה "מה עשה הקב"ה (בתמי)", מה היתה העצה שעשה הקב"ה בכדי לשלול את טענתם של ליצני הדור; ורש"י מתרץ דבר חידוש — "צר קלסתר פניו כו".

כלומר: הפעולה שיהי' ניכר בגילוי שאברהם הוליד את יצחק — היא ענין של "קושיא", קושי, גם למעלה כביכול (ובשביל זה הי' צורך בחידוש מיוחד — צר קלסתר פניו כו).

ובדוגמת לשון רז"ל⁶⁴ על כמה ענינים: "קשה כקריעת ים סוף", היינו, שגם לגבי הקב"ה הרי זה קשה כביכול.

יג. ביאור הקושי כביכול שקלסתר פניו של יצחק יהי' דומה לאברהם (וכמו"כ בה"קשה" שבכמה ענינים), יובן מהדוגמא דק"ס גופא: עצם העובדה שהים נצב כמו נד — לא בזה מתבטא עיקר ה"קשה". ובפרט לפי המבואר בתניא⁶⁵, שהפלא שבק"ס הוא פחות מבריאת שמים וארץ, וא"כ בודאי לא שייך לומר על זה הלשון "קשה";

ורק בזה שבק"ס היו שני הפכיים⁶⁶, "רפוא לישראל ונגוף למצרים" (שהרי אם לא הי' נבקע הים, לא היו המצריים נכנסים לים), בה בשעה שמדת הדין טענה "מה נשתנו אלו מאלו, אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז"⁶⁸ — בזה מתבטא הענין ד"קשה"⁶⁹, כי, ע"פ סדר השתלשלות יש להתחשב במדת הדין, ובשעת ק"ס לא התחשבו במדת הדין, בהגבלות וסדרי ההשתלשלות⁷⁰.

יד. עפ"ז יובן גם בענינו:

כיון ש"האבות הן הן המרכבה"⁷¹, ובמרכבה העליונה "פני אר"י

(69) וכמש"כ בזח"ב שם: "קשה קמי' למעבר על דינא". ובד"ה החודש תרנ"ד ס"ב (סה"מ תרנ"ד ע' קלג), שהקושי הוא מצד שבק"ס הי' חיבור למעלה מהשתלשלות והשתלשלות.

(70) שמתעם זה, מכת בכורות שהיתה נגוף ורפוא כאחד, הוצרכה להיות מהקב"ה בכבודו ובעצמו, כמבואר בלקו"ש ח"ג ע' 866 (ובהנסמן שם), אבל לא נאמר בזה קשה (לגבי הקב"ה), כיון שדם הפסח (שחיטת הע"ז מצרים) הבדילם מהללו עו"ז כו.

(71) ב"ר שבהערה 46.

(64) פסחים קיח, א. סוטה ב, א. — ובזח"ב קע, א: "קשין .. קמי' קוב"ה".

(65) ח"ב פ"ב.

(66) וכ"ה בכל הענינים שנאמר עליהם הלשון קשה. וכמו "קשה לזווגין" (סוטה שם), שהוא חיבור ב' הפכיים, דכר ונוקבא. וכן "קשין מזונותיו" (פסחים שם), שהמשכת מזונות הוא מבחי' מזל שלמעלה מהשתל', כמבואר בביאור⁷² שם.

(67) ראה ישעי' יט, כב. זח"ב לו, א.

(68) ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד, כח. ילקוט ראובני שם, כז.

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקלעה"ה נבנ"מ ז"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770 Email: info@lahak.org

ב"ה.

ניתן להשיג תורת מנחם — התוועדויות כרך מא

כולל המאמרים והשיחות מיום ב' דראש השנה

עד ש"פ וישלח, ט"ז כסלו ה'תשכ"ה

בכרך אלו שיחות ומאמרים חדשים שלא ראו את אור הדפוס

שיחות ומאמרים אלו נלקטו אחד אחד מסלילי הקלטה ורשימות שנרשמו

בשעתם ע"י החוזרים שיחיו, ונשארו בכתובים עד לאחרונה

ספר זה וכן שאר הספרים שבהוצאתנו

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובחנויות הספרים קה"ת בארה"ב ובאה"ק

ו"פני שור" הם נפרדים והפכיים זמ"ז, "פני ארי" אל הימין (אברהם) ופני שור מהשמאל" (יצחק)⁷² — הרי לא יכולים להיות שני הפכים ביחד: קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, ואעפ"כ מרכבה של ד' רוחות. ולכן מתעוררת הקושיא: "מה עשה הקב"ה"; מהי העצה לשלול טענת ליצני הדור, כיון שמצד כל סדר ההשתלשלות, עד למרכבה עליונה, חסד וגבורה הם ב' קוים הפכיים.

טו. אעפ"כ, כיון שליצני הדור טענו "מאבימלך נתעברה שרה", לא התחשב הקב"ה בהגבלות וסדרי ההשתלשלות, וצר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם. מה עורר וגרם פעולה זו — "לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה".

כאשר ליצני הדור, קליפות, נמצאים במקומם — הנה כן הוא מצד סדר ההשתלשלות, שהרי גם הם נבראו; אבל כאשר הם דוחקים עצמם ("שפארן זיך") לתחום הקדושה, ומתחילים להתערב ולחוות דעתם אודות יצחק, וטוענים שהוא שייך בכלל לאבימלך — ולא רק שענינים פרטיים שלו נלקחים מאבימלך, אלא שכללות ההולדה שלו, עצם מהותו, שייך לאבימלך — הרי זה "נוגע" ("דערנעמט") למעלה, ובגלל זה מבטלים כל סדרי ההשתלשלות.

טז. וההוראה מזה בעבודתינו:

ידוע⁷³ הטעם לכך שאברהם יצחק ויעקב נקראים "אבות", לפי שהם שורש ומקור כל נשמות ישראל; בחי' האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור, היינו, שבכל אחד מישראל צריכים להיות כל עבודות האבות. ומזה מובן, שגם הענין ד"צר קלסתר פניו כו", התכללות חסד וגבורה, יכול וצריך להיות בכאו"א מישראל. ומזה נעשה גם הענין ד"בכי' תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא", כמ"ש בתניא⁷⁴.

והרי ענין זה הוא למעלה מהגבלת הטבע וסדר ההשתלשלות, כאמור לעיל, שמצד סדר ההשתלשלות הנה חסד וגבורה הם ב' קוים הפכיים, ואינם יכולים להיות יחדיו. ולכן איתא בספרי⁷⁵, שאהבה ויראה ביחד יכולים להיות במדת הקב"ה בלבד (רק בעבודת ה', ולא בעניני העולם).

72 יחזקאל א, י"ד.

(תו"א וראא נה, א. וראה לקו"ש ח"ד ע')

73 שלכן "אין קורין אבות אלא לשלשה" (ברכות טז, ב), כי בחי' השבטים יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדריגות אלו, משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם

1068 הערה 12. תו"מ חל"ז ע' 279 ואל"ך.

74 ספ"ד.

75 ואתחנן ו, ה.

ז

בי"ה, כו' ניסן תשי"ט
ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ רב פעלים ובעל מרץ
צנמ"ס וכו' מוה' חנניא יו"ט ליפא שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מא"ח הפסח עם המצורפים אליו ולמרות הטרדות אשר רבו כמו רבו, למלאות רצונו באתי עכ"פ באי איזה הערות בהספר זרע יצחק אשר מתכוון להו"ל לתועלת הרבים.

וזכות הרבים מסייעתו להאיר חשך עולמנו זה, אשר מעשיו קשים ורעים וכו' (ע"ח שער מבי' סוף פרק ד' ובספר תניא קדישא פרק ו' ופרק ל"ג ובכ"מ) ע"י תוה"ק תורה אור ומאור שבתורה זוהי פנימיות התורה ואם מעט אור דוחה הרבה חשך, עאכו"כ הרבה אור, ובפרט תורתן של ראשונים אשר היא הממשיכה ברכת ה', אף שהארץ קשה והשנה קשה, וכדרז"ל עה"כ ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא וגו' (בראשית רבה פ' סד' וס"פ עג').

ויהי רצון אשר בקרוב נזכה לסיום פרשה האמורה, ויקרא שמה רחובות, וכפירוש הרמב"ן עה"פ הוא הבית העתידי שיבנה במהרה בימינו והזמן עליו נאמר, כי אתה אבינו, כנגד יצחק אמרו (שבת פט' ב).

בכבוד ובברכת הצלחה בעבודתו בקדש.

ז

מוה' חנניא יו"ט ליפא: דייטש, קלעוולאנד. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ז אגרת יתיח, ובהנסמן בהערות שם.

באי איזה הערות: לא הגיעו לידינו.

עה"כ ויזרע גו': תולדות כו, יב.

ויקרא שמה רחובות: שם, כב.

כי אתה אבינו: ישע"י סג, טז.

בלשון רז"ל, להיות ערום ביראה, שישנם חוגים שדוקא באופן כזה מתקבלת אצלם ההנהגה.

דא"ג ע"ד אחד משיעוריו, שהוא מאוחר בלילה, ובודאי הוא באופן שאינו בניגוד להמובא בהלכות ת"ת לאדה"ז סי' א' סעי' י"ב.

ז

ב"ה. כא' טבת תשט"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' מאיר שלום שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב כסלו, וחכיתי כל הזמן לקבלת בשו"ט ממנו בהמשך להכתוב במכתבו זה ומהם בהנוגע להשתתפות האישים אודותם כותב בהתעודות יום הבהיר י"ט כסלו החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, אשר זמן מסוגל הוא להתעוררות (ומתאים להתואר ראש השנה) ולהמשכת ההתעוררות על כל שאר ימות השנה, וק"ל, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

במ"ש אודות פרסים לילדים הלומדים, בטח ישלח הצעה מפורטת, וצריך שיהי' מאלה הספרים דקה"ת הנמצאים כבר באה"ק ת"ו ברשות קה"ת, שרשימתם יכול לראות אצל הרה"ח מוה' א. פריז שי' וישתדלו למלאות בקשתו בזה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

עתה נתקבל מכתבו מטו' טבת עם המוסג"ב. באופן יוצא מן הכלל אעורר את אנ"ש להשתתף בתקציב שיעורי דת לנוער דמחננו הטי' — בשליש ועד סוף הקיץ. כי בכלל עניינים כאלו צריכים לספק תקציבים על אתר. כן לפלא שמכלל נג התלמידים שנרשמו — רק יא' מבקרים. — בענין המגרש לביה"ח, נכונה סברא לחפש שותף מתאים. ויה"ר שיהי' בהצלחה.

בלשון רז"ל, להיות ערום ביראה: ברכות יז, א.

ז

מוה' מאיר שלום: בליינסקי, רמת גן. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ז אגרת י'קפז (ס"ע קצד), ובהנמסן בהערות שם.

[אלא שיש בזה שתי מדריגות⁷⁶: (א) שהמרירות תהי' בליל שישי, והשמחה בשבת. (ב) שהמרירות והשמחה יהיו ביחד, בבת אחת. וכיון שכל איש ישראל הוא "יורש" של האבות, שיוורש הכל, במילא יכול כל אחד (עכ"פ לפעמים, או גם לתמיד) לבחור האופן שרוצה, ולקבוע סדר עבודתו באופן זה].

יז. עוד הוראה מהנ"ל:

בכדי שהכל יעידו שאברהם הוליד את יצחק, הי' הקב"ה יכול לעשות שקלסתר פניו של אברהם יהי' דומה ליצחק⁷⁷. אך בפועל הי' להיפך — "צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם"⁷⁸.

וההוראה מזה לכל אחד:

בשעה שעומדים בפני ב' הקוין, קו החסד או קו הגבורה, ויש ספק באיזו דרך לבחור — צריך לבחור בקו החסד.

וכמבואר בתניא⁷⁹, שבשעה שמקרבים יהודי, הנה לבד זאת ש"לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים", הרי "כולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'".

* * *

חי. ענין הנ"ל — שבגלל טענת ליצני הדור, נתבטלו סדרי ההשתלשלות ונעשה קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם — קשור גם עם "יפוצו מעינותיך חוצה"⁸⁰, שהתחיל בעיקר ביי"ט כסלו⁸¹ (ולכן, פ' תולדות חלה לעולם בחודש כסלו⁸² (או בשבת מברכים⁸³ כסלו) — חודש הגאולה, שבו נפעל הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה"):

איתא בזהר⁸⁴, שבתורה יש גופי תורה — גליא דתורה, ונשמתא דאורייתא — רזין דאורייתא.

ע"פ סדר ההשתלשלות, הנה נשמתא דאורייתא וגופי דאורייתא הם

— נסמן ונתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1119. תו"מ

חל"ג ע' 84. ובכ"מ.

(81) סה"ש תורת שלום ע' 112.

(82) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב

(רצו, א) וז"ל: "המועדים של כל השנה ..

בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות

בהן".

(83) שכולל כל ימי החודש, כדלעיל בשיחת

ש"פ חיי שרה הערה 20 (לעיל ע' 265).

(84) ח"ג קנב, א.

(76) ראה תניא אגה"ת פ"י ורפי"א.

(77) מכיון שההעדאה הוצרכה להיות על

שייכות יצחק ואברהם (כי על זה הי' הטענה).

(78) וכמו"כ בבחי' עתיק, שהיא הסיבה

והנתינת כח לצר קלסתר כו' (כדלהלן סי"ט)

כלא ימינא.

(79) פרק לב. וראה בארוכה לקו"ש ח"א

ע' 133 ואילך. תו"מ ח"א ע' 37 ואילך.

קונטרס אהבת ישראל (קה"ת תשל"ו). וש"נ.

(80) מענה המשיח להבעש"ט שאז יבוא.

ב' ענינים נפרדים, לכאורה. אי אפשר לעשות מנשמה גוף ומגוף נשמה (ב"עבודה", ישנו ענין כזה, אבל בתורה, גוף התורה ונשמת התורה הם לכאורה ב' ענינים בפני עצמם). ולכל אחד מהם יש האופן שלו: גופא דאורייתא — בגילוי, ונשמתא דאורייתא — בהעלם (וכמובן מהשם "רוי"ן" — סודות, וכאשר מגלים זאת — שוב אין זה סוד).

אמנם, י"ט כסלו בא ומכריז: "יפוצו מעינותיך חוצה". יש להמשיך את המעיינות של פנימיות התורה, ובאופן של הפצה — גם ב"חוצה".

— נוסף לכך שחסידות חב"ד המשיכה פנימיות התורה בהבנה והשגה, חכמה בינה ודעת (בעוד שלפני אדמו"ר הזקן, ואפילו אצל אדמו"ר הזקן גופא — לפני פטרבורג, לא היתה ההתלבשות בהשגה כ"כ⁸⁵), ועד כפי שכותב כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁶, שחסידות חב"ד תובעת שילמדו חסידות בהשגה באותו אופן שלומדים סוגיא בנגלה — ה"חוצה" של הלומד עצמו — הנה נוסף לזה, תובעים להפיץ המעיינות גם ב"חוצה" כפשוטו, לזולת שנמצא בחוצה —

ויתירה מזה: "חוצה" סתם, בלי הגבלות, כלומר, שאפילו בחוצה היותר תחתון צריך להפיץ את המעיינות.

ולכאורה, הרי זו תמי' גדולה ביותר: אפילו על נגלה תורה ישנם הגבלות, וכמ"ש⁸⁷ "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי", וא"כ, איך אומרים "יפוצו מעינותיך חוצה"?

אך על זה באה ההוראה, שבשעה שזה נוגע במהותו של יהודי, שמושרש בהעצמות, אזי לא מתחשבים בהגבלות ההשתלשלות, והקב"ה מהפך קלסתר פניו של יצחק שיהי' דומה לאברהם, והיינו, שגם פנימיות התורה, שמצד סדרי ההשתלשלות היא בהעלם (גבורה, יצחק) — תבוא בגילוי (חסד, אברהם).

וכמשל הידוע⁸⁸ של אדמו"ר הזקן, מבין מלך שחלה ביותר, עד שלא נותרה עצה אלא לשחוק אבן טוב שהי' רק בכתר המלך — אשר באבן טוב זה הי' תלוי כל יופי הכתר, "נזר העטרה המכתירה" — ולתת לו

85) סה"ש תורת שלום ע' 114 (וראה לקו"ד ח"א כב, א ואילך).

86) ראה קונטרס: "תורת החסידות", "לימוד החסידות". ובכ"מ.

87) תהלים נ, טז. — אבל, נוסף על שגם בנגלה דתורה אמרו (פסחים נ, ב) "לעולם יעסוק כו' שלא לשמה" — (שכוונתם בזה, גם בדרגות הכי פחותות ב"לא לשמה" —

תניא ספ"ט. הלכות ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג עיי"ש) — כי "מתוך שלא לשמה בא לשמה", הרי בנוגע פנימיות התורה, הבטיחו רו"ל (איכ"ר בתחלתו. ירוש' חגיגה פ"א סה"ז) המאור שבה (שזוהי פנימיות התורה — קה"ע שם) מחזירו למוטב.

88) "התמים" ח"ב ע' מט [עב, א]. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שכו ואילך. ועוד.

ד

בי"ה. כו' אדר תשט"ו
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר נחום שמרי' שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכו' אדר והקודם לו, תי"ח על מ"ש אודות ההתועדות אף כי בקיצור נמרץ ביותר. ואפשר כדאי הי' לפרסם במכ"ע ע"ד התועדות כאלו, בכדי ליתן חשק לעוד אנשים — לפעמים הבאות. וכטבע בני"א שדבר המתפרסם במכ"ע תופס אצלם מקום יותר. וביחוד כדאי לפרסם עדי"ז אם אפשר לכלול בהפרסום פרטים ע"ד החלטות הטובות, שאז יש לעורר לזה עת רצון אצל הקוראים. וקנאת סופרים תרבה חכמה.

בודאי משגיחים על הנהגה דצעירי אגו"ח (מובן שאין כדאי שידעו שאני כתבתי דברים אלו), ולעזרם בעצתם, וכמרו"ל ע"ד סתירת זקנים ועאכו"כ בנין זקנים. מובן שזה צריך זהירות מרובה שלא יביטו על זה כמיעוט הדמות וכו' וכו'. ואל בינתם אשען.

ולקראת חג המצות הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה הנה יחוג אותו עם כל ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה

מ. שניאורסאהן

ה

בי"ה י"ד אייר, תשט"ו

...נהניתי ממ"ש אודות השיעורים שלומד ברבים ולעצמו, ובודאי מנצל ההזדמנות להפיץ תורת החסידות הדרכותי והנהגותי, אף שלפעמים צריך לזה,

ד

מצילום האגרת. נדפסה ב"היכל מנחם" ח"א ע' קלו ואילך.
מוה"ר נחום שמרי': ששונקין, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ז אגרת ח'לג (ע' מח), ובהנסמן בהערות שם.

וקנאת סופרים תרבה חכמה: ראה ב"ב כא, סע"א. שם כב, רע"א.
וכמרו"ל: מגילה לא, ב. נדרים מ, א. וראה פס"ז שמות ד, כט.

ה

נדפסה ב"היכל מנחם" ח"א ע' קכד.

פרטים. ולפלא שאפילו אלו הנוגעים בדבר – אין רואים הנראה במוחש, וגם לעיני בשר. והיינו שלמרות שמתוספים כמה בחורים בכמה ישיבות בכתות הגבוהות – אין כן הדבר בישיבה הנ"ל. ובמענה על שאלתי מן הצד, אמרו לי שהטעם שלהם – של הבחורים – הוא העדר הסדר, העדר הקאָך בלימוד וכו'. ואם לארצה"ב הגיעה שמועה זו, הרי בודאי שבאה"ק ת"ו יודעים עדיין בפרטיות יותר. ועד כמה שאהבת עצמו תכסה על כל פשעים – הרי גם במדה גדולה כ"כ!?

בטח כמו שכתבתי מקודם, הנה כיון שראו תועלת בבקורם בכפר סבא – יבקרו גם בשאר בתי ספר של הרשת.

לאחרי כל הרעש בהנוגע להפאָרוקען, הנה כנראה שמלבד אחדות ממש – לא זו הדבר ממקומו, אף שכפי שכתבו לי הסכימו רוב הנשים על זה. וכמו שכתבתי כ"פ, אינני מתעמק לברר מי האשם בזה, כי הרי על אתר ידוע ברור, ובמילא מה אועיל בעוד מכתב אחד של טענות נוסף על המון מכתבי בנוסח כזה עד עתה. ובמילא כשקורא אני במכתבו אודות הגדולות ונצורות שביכולתי כו' וכו' – הרי מתפלא אני איך שאינו רואה אויף וואָס מיניצט מיר אויס. ואיפוא ימצא זמן על ענינים אחרים כיון שאפ"י עניני אה"ק ת"ו עצמם הנה – לתקן שפירוד הלבבות לא יהרוס את כל הענינים, הנה צריך לכתוב כמעט לכאוי"א ביחוד. וכמעט כאוי"א בפירוד משאר העובדים באותו כרם חב"ד, ואין אחד רוצה לסייע לחבירו כלל. ונוסף על זה הרי כשמתקבלים מכתבים – צריך להתבונן סיבת אי הפעולות (נוסף על ענין הרשלנות) כו' וכו'. ומה שמצער ביותר וביותר בכל מצב זה הוא – שככל שמתרבה ההצלחה מלמעלה, הרי אנ"ש ממעטים בהכלים לקבלתה, שהרי הכלי הכללי הוא השלום, כפסק המושנה, וככל שיתמעט – מתמעט ח"ו הכלי המחזק ברכתו של הקב"ה.

בטח כשיזוז ענין קבלת הרשיון על שאר הספרים ממקומו, יודיע עדיין. ות"ח מראש.

בברכה – המחכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

למה אינו כותב דבר עי"ד ב"ב שי'?

בהנוגע להפאָרוקען: ראה גם תורת מנחם – התועודיות ח"ב ע' 188 ואילך. וש"נ. הוא השלום, כפסק המושנה: עוקצין בסופה.

לשתות, ואמר המלך, שמבלי הבט על היוקר של כתר המלכות, הרי זה כאין וכאפס לגבי חיי בנו.

— ע"פ דין, המשתמש בכתר המלך חייב מיתה⁸⁹. וכאן מאבדים את הכתר לגמרי בשביל בן המלך (שעם היותו בן המלך, הרי אינו המלך⁹⁰; אין מלך אלא אחד), כי, ענין שנוגע במהותו ועצמותו של בן המלך, נוגע גם במהותו ועצמותו של המלך עצמו – ואז סרים כל החשבונות.

ואדמו"ר הזקן מוסיף בזה עוד ענין נפלא ("אָ גוואַלדיגן ענין"): אפילו בשעה שמצבו של בן המלך הורע עד כדי כך שספק אם יקבל את מי הרפואה, מ"מ, כדאי לשחוק את האבן טוב, שרובו ילך לאיבוד, שמא תכנס טיפה אחת לתוך פיו של בן המלך.

* * *

יט. בפירוש רש"י הנ"ל ישנו דיוק נוסף:

לשון רש"י הוא "והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק". — לא "וידעו" וכדומה, אלא "והעידו". ואח"כ חזר רש"י ואומר: "עדות יש שאברהם הוליד את יצחק".

ולכאורה, מה מדגיש רש"י — וב' פעמים — את ענין העדות? ויובן ע"פ המובא באוה"ת⁹¹ מספרי קבלה, שהתכללות חסד וגבורה, אברהם ויצחק, היא מבחי' הדעת, כי דעת כולל חסד וגבורה. ומביא שם ש"דעת" אותיות עדות⁹², עיי"ש.

— ומתאים גם עם הענין המדובר לעיל (סי"ד ואילך), שההתכללות דאברהם ויצחק נלקחת מלמעלה מהשתלשלות — כי דעת הוא קו האמצעי שעולה עד פנימיות הכתר, עתיק⁹³. והרי עתיק הוא למעלה מהתחלקות חו"ג, דלית שמאלא בהאי עתיקא, כלא ימינא⁹⁴ —

ועפ"ז יובן הדיוק של רש"י: "והעידו", "עדות" — כי, כאמור⁹⁵, יש בפירוש רש"י ענינים של סודות התורה, קבלה, ולכן כותב רש"י הלשון "והעידו" ו"עדות", לרמז לבחי' הדעת.

כ. עוד ענין בזה:

ובכ"מ; ובלקו"ת פקודי (ד, ב) ובכ"מ: "דעות רפ"ב: "ולא בכתרו" וביותר בכתרו (ראה מפרשים למגלת אסתר ו, ט).
90 בסנהדרין שם: "אסורה לאדוני".
91 ריש פרשתנו.
92 כן הלשון (דעת בלא וא"ו) באוה"ת

ובכ"מ; ובלקו"ת פקודי (ד, ב) ובכ"מ: "דעות רפ"ב: "ולא בכתרו" וביותר בכתרו (ראה מפרשים למגלת אסתר ו, ט).
90 בסנהדרין שם: "אסורה לאדוני".
91 ריש פרשתנו.
92 כן הלשון (דעת בלא וא"ו) באוה"ת

עדות — היא על דבר הנעלם דוקא. על דבר הגלוי, ואפילו על מילתא דעבידא לאגלויי, לא צריכים עדות⁹⁶. כלומר, שע"י עדות נמשך ענין שמצד עצמו הוא למעלה מגדר גילוי. וברוחניות — הו"ע המשכת בחי' שלמעלה מהשתלשלות⁹⁷.

וענין זה מרמז רש"י בהדגשת ענין העדות — שהענין ש"אברהם הוליד את יצחק", התכללות חסד וגבורה, הוא מצד המשכת בחי' שלמעלה מהשתלשלות: בשכל — אין מקום לדבר, אלא ש"עדות יש כאן" — בדוגמת ביאת עדים האומרים שהם בעצמם ראו זאת, שאז חייבים להאמין להם.

כא. האמור לעיל הוא דוגמא לכללות הענינים שבפירוש רש"י, שבכל ענין טמונים סודות התורה. וכמ"ש השל"ה⁹⁸, שבפירוש רש"י ישנם ענינים מופלאים.

ישנם הסבורים שלימוד חומש עם פירש"י הוא עבורם ענין של ירידה (ח"ו). — אך צריך לדעת, שאדרבה, וכפי שהשל"ה, הרקנטי ולבוש האורה מאריכים במעלת לימוד פירש"י. וכאשר לומדים — כתקנת רבותינו נשיאינו — בכל יום פרשה חומש עם רש"י כפשוטו, אזי סוכ"ס, כמאמר רו"ל⁹⁹, לאחר ארבעין שנין "קאי אדעתא דרבי",

— (וגם ענין זה מרומז במ"ש בפרשתנו²⁶: "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה", שזהו מצד הענין ד"בן¹⁰⁰ ארבעים לבינה¹⁰¹) — "יקחו" סוכ"ס גם את הפנימיות.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לפירוש רש"י, שאע"פ שזהו לימוד שלומדים גם עם ילדים, הנה דוקא עי"ז "לוקחים" את הסודות שבתורה, כן הוא גם בנוגע לענינים של מעשה בפועל, שאע"פ שכח המעשה הוא כח היותר תחתון, שלכן ישנם כאלה שאינם רוצים לעמוד במצב של ירידה כזו, הנה דוקא עי"ז "לוקחים" עצמות.

כב. בדוגמת הנ"ל, הוא גם הענין ד"ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ וגו'" — שנאמר בפרשתנו⁵⁸ — שיש בזה ב' פירושים (הפכים): (א) "מטל השמים ומשמני הארץ וגו'" כפשוטם, שהרי "אין

96 ראה ר"ה כב, ב. ד"ה ויקם עדות, ש"ת (סה"מ הי"ט ע' 51 ואילך).

97 ראה לקו"ת ד"ה אלה פקודי (נסמן

באוה"ת שם) ס"ד.

98 מס' שבועות קפא, א.

99 ראה ע"ז ה, ריש ע"ב.

100 אבות ספ"ה.

101 אוה"ת שם קלז, א.

מזקני אנייש הרב מוה"ר פרץ שי מאצקין שיכול להקדיש רוב זמנו לענינים אלו. והם יקילו מעליו טרדותיו בנוגע לפרנסה גשמיית, והוא יקל מעליהם, (עכ"פ ישתדל בזה), טרדותיהם בפרנסה רוחנית.

ויהי רצון מהשי"ת, אשר ע"פ מה שנדבר בעת ההתועדות דיום ההילולא הרביעי מיום ההסתלקות, שאף שהיו שלש שנים ערלים ובשנה הרביעית רק בענינים של קדושה מצ"ע, הנה בשנה החמישית יתוסף במחנם ובהד' אמות של כאו"א תבואתו, הן תבואת השדה והן תבואת הכרם, וכמבואר עניניהם בכמה מקומות בדא"ח ויהי' — כפי סיום הכתוב — אני הי' אלקיכם ופרש"י אני הי' המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי, ואלקיכם — כחכם וחיותיכם, בכ"ז.

המחכה לבשו"ט בהקדם, ומברכם בהצלחה מופלגה בכל הנ"ל הן בענינים הכללים והן בעניניהם הפרטים, אשר הא בהא תליא.

ג

בי"ה. כא' טבת תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אברהם שי

שלום וברכה!

במענה על מכי מכ"ד וכ"ט כסלו. הנה אף שכתבתי לאיזה מאנייש להודיעני בפרטיות מהתועדות בכפר חב"ד, אכפול בקשתי גם אליו בזה, כיון שבמכתבו כותב בקיצור נמרץ. והעיקר אם אפשרי לשלוח את הנאומים כיון שפונים אלי בשאלות וקושיות בזה, ואינני יודע היש להם יסוד אם לאו. וכבר ברור שבכגון דא אין שייך הענין דלה"ר, כיון שנוגע לפועל. ובפרט שחושש אני שהבאים בטענות — הקושיות מיוסדות הן על קנאה ולא עיי יריש וכיו"ב. בכ"ז רצוני לראות הנוסח של הנ"ל, כמובן.

בהנוגע למ"ש אודות ישיבת תו"ת דלוד, הנה המצב שם מצער בכמה

בעת ההתועדות דיום ההילולא הרביעי כו': תורת מנחם — התועדות ח"א ע' 64 ואילך. בכמה מקומות בדא"ח: לקו"ת בחוקותי מט, ד. סיום הכתוב: קדושים יט, כה.

ג

מצילום האגרת.

מוה"ר אברהם: פאריז, פ"ת. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"א אגרת ז'תתנד, ובהנסמן בהערות שם.

שמיא גליא אלא, מפני שזהו בעקבתא דמשיחא אשר אחד מהענינים בגילוי המשיח שיתבררו ויתלבנו הדברים, אשר גליא גם כלפי אדם, מי שהוא שבילו לפעול גדולות בהנ"ל, מי שבילו לפעול בדרך המיצוע, אבל בכל אופן – כאו"א יכול לפעול בהנ"ל, כי לולא זאת לא הביאם למאנטרעאל בפרט ולקנדה בכלל. ונכללים בזה לא רק אלו שבאו לשם זה יותר מעשר שנים אלא גם אלו שבאו בשנים האחרונות ובזמן היותר אחרון.

בהמשך לזה, כדי שיהי להנ"ל קיום ושלא יהי מקום להצטדקות, מוכרח הדבר שיבוא שינוי עיקרי גם בהבתים. אף שלכאורה זהו ענין פרטי, אבל הוא ע"ד המבואר בתניא שכל זמן שאינו שונא הס"א בתכלית כו' ומואס בתכלית, זהו הוכחה שנשאר אהבה וחיבה להצד שכנגד ולא עוד שלא הוסרו הבגדים הצואים. ומדיני טהרה וחציצה, שהדבר החוצץ מונע הטהרה מכל הגוף, מובן גם בענין זה, (אלא שבתניא פרק יו"ד מדובר בצדיק, ובמילא השמץ בטל וכלא חשיב שבמילא אינו חוצץ. משא"כ מדריגות נמוכות מזו, שמקפידים על כל הדברים הקשורים בהנחות העולם, הרי גם מיעוטא ומקפיד עליו, חוצץ).

ומה שמוכרח עוד יותר שחינוך הבנים והבנות, ואפילו בהבתים, יהי מתאים ביותר לחינוך ילידיהם של תמימים, כיון שילדים וילדות מקבלים כל ענין בתמימות ואינם מבינים הרצו"ש, שלשעה אחת נמצאים בעומק רום ובשעתא חדא ורגעא חדא בעומק כו'.

מפני כו"כ טעמים איני רוצה להדגיש ענינים פרטים בכל הנ"ל, ובפרט שכנ"ל אינו נוגע, כי ידועים הדברים ומגדר נסתרות כבר נעשו נגלות. וההכרח ביותר שיתעמקו כולם ויטכסו עצה איך להוריד את ה"קלוגניקען" ולצמצם התפשטות שלו שחדר להבתים וגם להמוסדות, ותומ"י יגשו לפעולות ממשיות בזה, ואף שצ"ל בדרכי נועם ונתיבות שלום, אבל מוכרח הדבר שיהי בתוקף המתאים, הן כלפי עצמו והן כלפי הבני בית, ואז יראו פרי טוב בעמלם, ויתחילו בקיום שליחותם ותפקידם במקומם מתאים לרצון המשלח הוא אדם העליון שעל הכסא (עיי' לקו"ת ויקרא בתחילתו) כפי שנמסר לנו ע"י אדם התחתון, הוא נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

כיון שאסתכל באורייתא וברא עלמא, הן עולם הגדול והן עולם קטן – זה האדם, הרי כל תיקון בהנוגע לאדם צ"ל קשור ג"כ בעניני תורה, ולכן בודאי יוסיפו ג"כ בשיעורי לימוד, בתורת הנגלה ובתורת החסידות, הן ברבים והן ביחיד וכן בעניני התועדות, והרי עמהם הרה"ח הו"ח אי"א נוי"ע עוסק בצ"צ

אסתכל באורייתא וברא עלמא: זח"ב קסא, ריש ע"ב.
עולם קטן – זה האדם: תנחומא פקודי ג.

מקרא יוצא מידי פשוטו¹⁰². (ב) "מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה וכו'"¹⁰³.

וב' פירושים אלו הם בפסוק אחד¹⁰⁴, כי, מצד העצמות, נמנע הנמנעות, הרי הוא נושא הפכים, רוחניות וגשמיות יחדיו.

וכיון שעצמות "שייך" לגשמיות (גוף) דוקא¹⁰⁵, במילא נמשכים ממנו הברכות "מטל השמים וגו'" גם כפשוטו בגשמיות. אלא שזה צריך "לעבור" דרך "מטל השמים זו מקרא וכו'", כי כל ההמשכות הם ע"י תורה.

* * *

כג. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ואלה תולדות יצחק בן אברהם גו'.

* * *

כד. כשם שישנם בפירוש רש"י ענינים בקבלה (כנ"ל), כך יש בו גם עניני הלכה. ולדוגמא בפרשתנו:

על הפסוק²⁶ "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה", מפרש רש"י, שכאשר נולדה רבקה, בזמן מיתת שרה, הי' יצחק בן 37 שנה, והמתין ג' שנים עד לחתונתו עם רבקה.

ולכאורה יוקשה: בפרשת חיי שרה¹⁰⁶ נאמר "ויקח את רבקה גו' וינחם יצחק אחרי אמו", והיינו, שרק לאחר ש"ויקח את רבקה" אזי "וינחם אחרי אמו". ולפי פירוש רש"י, ש"ויקח את רבקה" הי' ג' שנים לאחר מיתת שרה, יוקשה: הרי אסור להתקשות על המת יותר מדאי, ואפילו על אביו ואמו אסור להתאבל יותר מ"ב חודש"¹⁰⁷?

ואין לתרץ, שהדין שאסור להתקשות נתחדש במתן תורה, כי: (א) זהו ציווי שכלי: "אי אתם רחמנים יותר ממני" (מהקב"ה)¹⁰⁷. (ב) "קיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה"¹⁰⁸ (ובפרט דיני אבלות וניחום אבלים – שמפורש שהיו קודם מתן תורה¹⁰⁹), (ג) על הפסוק "וימאן להתנחם"¹¹⁰, איתא¹¹¹,

(102) שבת סג, א. וש"נ.
(103) ב"ר פס"ו, ג.
(104) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. וראה גם ת"מ ח"מ ע' 7. וש"נ.
(105) ראה סה"ש תורת שלום ע' 12. ע'
(106) וראה תו"א סז, ד, שלימד גם ליצחק, ויצחק לימד ליעקב ובניו. ובב"ר פצ"ה, ג:
(107) ויהי' – אברהם – משמר דקדוקי תורה והי' מלמד את בניו. וראה רמב"ן עה"פ (פרשתנו כו, ה).
(108) ירושלמי מו"ק פ"ג ה"ח (וראה ג"כ בבלי מו"ק כ, א). סוטה יד, א.
(109) מו"ק כז, ב.
(110) וישב לו, לה.
(111) ב"ר פפ"ד, כא. פרש"י עה"פ.
(108) יומא כח, ב. קדושין פב, א (שאברהם

שזהו בגלל שיוסף הי' באמת חי, אבל לולא זאת, הנה (גם קודם מתן תורה) לא שייך להתאבל יותר מ"ב חודש"¹¹².

והביאור בזה — ע"פ מה שאמרו רז"ל, שבמשך הזמן שבין העקידה עד לחתונתו, הלך יצחק לבית מדרשו של שם ועבר¹¹³. ולדעה נוספת, הלך לגן עדן¹¹⁴.

— ולהעיר, שלפי הדעה הב' מתורץ עוד פירוש רש"י בפרשתנו¹¹⁵: על הפסוק¹¹⁶ "ויגדלו הנערים", מפרש רש"י: "כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"א". ומקשים בזה: רש"י עצמו פירש¹¹⁷ שהקב"ה קיצר ה' שנים משנותיו של אברהם (שהי' ראוי לחיות 180 שנה, ולפועל חי רק 175 שנה), בכדי "שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה". ולפי הנ"ל, שעשו פירש לע"א בגיל 13 שנה, נמצא, שבמשך שנתיים ראה אברהם את עשו יוצא לתרבות רעה (שהרי "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם"¹¹⁸, וא"כ, במלאת 13 שנה ליעקב ועשו, הי' יצחק בן 73. ובמילא, הי' אברהם אז בן 173 שנה (כי "ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו"¹¹⁹) — והרי חי עד גיל 175 שנה)? בדעת זקנים מבעלי התוספות¹²⁰ מתרץ, ש"שנתיים (שאברהם הי' עדיין חי) מרד במטמוניות". אבל תירוצו זה אינו מובן: אם היתה אפשרות שיחטא שנתיים במטמוניות, הרי הי' אפשר שיחטא עוד ה' שנים במטמוניות, ולא יהי' צורך לקצר ה' שנים מחיי אברהם?

אבל לפי הנ"ל, שיצחק הי' משך זמן (שנתיים) בגן עדן, מתרצים פירש"י זה¹²¹ — שבשעה שעשו יצא לתרבות רעה, הי' זה כבר לאחרי פטירת אברהם, כי הזמן שיצחק הי' בג"ע, אינו עולה לחשבון חיי יצחק (כי ג"ע הוא למעלה מהזמן — שנשנתו מעשי בראשית). ובמילא, כשאברהם הי' בן 162 שנה, הנה למרות שחלפו 62 שנה מלידת יצחק, הי' יצחק רק

מאמרות) ח"ג סעיף כט"ל).
 (115) ראה גם שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו תשי"ד ס"ג (תו"מ ח"י ע' 162 ואילך). תו"מ חל"ה ריש ע' 213. "רשימות" חוברת כא ע' 15. לקו"ש ח"כ ע' 114 הערה 41.
 (116) פרשתנו כה, כז.
 (117) שם, ל.
 (118) שם, כז.
 (119) וירא כא, ה.
 (120) שם כה, כז (בשם הירוש').
 (121) ריב"א שם.

(112) ומ"ש בפרדר"א (פל"ב) ר' יוסי אומר שלש שנים עשה יצחק אבל על שרה אמו כו' — (א) א"א לפרש כפשוטו, כי הוא היפך הדין כנ"ל (ולא יתר על הדין, כלשון הרד"ל שם). (ב) ר"י שם הוא דלא כמ"ד (הובא בפירש"י) דחכה יצחק ג"ש כדי שתהא ראוי לביאה, ולא מפני אבל שרה.
 (113) תיב"ע וירא כב, יט. חיי שרה כד, סב. וראה ב"ר פנ"ו, יא.
 (114) מדרש (הובא בריב"א כאן. חזקוני ח"ש כד, סג. מאמר אם כל חי (בספר עשרה

בשם ישיבה קטנה). ואף שהכריחו כמה אברכים להשאר שם, לא עורר זה, כנראה, כלל וכלל את ההנהלה לעמוד על המצב לעשות את המוסד מתאים לשמו אשר קרא לו נשיאנו, היינו ישיבה, ונקרא ג"כ ישיבת תומכי תמימים, וכבר מבואר בכמה שיחות ובכמה מאמרים ג"כ — ענינו של תמים, שצ"ל הלימוד והעיקר ההשגחה באופן מתאים לזה. ועד כמה רחוקה המציאות לא רק מהטוב, אלא אפילו מהנכון, הרי רואים הם על אתר.

ומענין לענין, אשר הא בהא תליא, אשר כשרואים שאין ממלאים השליחות בהנוגע לרבים, ובנידון דידן בנוגע למוסד של כ"ק מו"ח אדמו"ר, הרי אי אפשר שלא ישפיע זה על המצב הפרטי של העסקן עצמו וכן של בי"ב שיחיו. ואף, שע"פ הסתת היצה"ר — הרי מתברך בלבבו אשר שלום לו, ואדרבה נעשה בע"ב חשוב, ותופס מקום בעיר וגם במדינה, והשי"ת הצליחו שלא נגע בזקנו, ועושה טובה להקב"ה שלומד, ולא רק נגלה דתורה אלא גם תורת החסידות. אבל כשיתבונן אדעתא דנפשי, איך שמשוקע בהנחות העולם, והכניסו הנחות עולם זה הן בהמוסד שנקרא עליו שם תומכי תמימים ועאכו"כ בבתיים ובבני ביתם, — כי אם אצל הבע"ב בא זה ע"י יגיעה מצד היצה"ר, כי הרי סו"ס צריך הי' לנתק אותו מהחינוך והשרשה שלו בהיותו תמים בווארשא אָטוואָצק או בליובאוויטש — הרי אצל בני הבית, שהדוגמא מהו חסיד — בעיניהם הי"ז הבע"ב, נעשו כבר אצלם הנחות העולם בחומר יותר, והעיקר — שאצלם הוא כבר בדרך פשיטות שאיך אפשר להיות אצל תמימים ובע"ב אם לא באופן כזה שישא חן בעיני אדם — ומהיכי תיתי — גם בעיני אלקים. וגם בזה, כמדומה, למותר לבאר פרטים בהעניינים, כי הרי כאו"א יודע נגעי עצמו יותר ממה שידוע לזולתו. ואם בכ"ז מצטדק בעצמו בשארית כחותיו והיפך שכל הבריא ואפ"י של שכל הטבעי, הרי ללא תועלת אם אבוא במכתבי לבארם, כי גם אח"כ יש הצטדקות וכו'.

כבר כתבתי כ"פ שאין מטבעי וגם לא מתפקידי להטיף מוסר, אלא שגם אני מתאמץ בשארית כחותי, וכולי האי ואולי, לעורר אותם, אשר זה מכו"כ שנים שבאה העת מאַכְעֵן פון די הייזער, הייזער פון תמימים כמו ווי דער רבי האָט געוואָלט, וועט במילא זיין דער מוסד ווי דער רבי וויל. והרי כבר ראו במוחש ורואים במוחש אשר לא לבד שאינו מזיק לעניינים הגשמיים, אלא אדרבה זוהי הדרך להצלחה בעניינים הגשמיים שלהם, ולא עוד אלא שדוקא ע"י נושאים חן גם בעיני אדם, והאריכות בזה אך למותר.

ובהנוגע לפועל, הנה עוד הפעם הנני כופל על מה שכתבתי ואמרת כי כמה פעמים, שמוכרח הדבר שהמוסד יעשה לישיבה, ולישיבה ברוחה של תומכי תמימים, והדבר הזה תלוי רק בחברי ההנהלה והרמ"ים. וכל הצטדקות לא ישנו את המציאות והפועל, ואפ"י זה שאחד מגלגל הענין על חבירו, הרי לא רק כלפי

ב

בי"ה, כ"ג שבט תשי"ד
ברוקלין.

לאני"ש והתמימים אשר במאָנטרעאל,
ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש מהם, בתחלה ע"י הרה"ח ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר בן ציון שי' שם טוב שד"ר, שביקר ע"פ בקשתי גם בבית כמה מהם, ואח"כ ע"י הנוסעים מהתם להכא ליום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע — מנהיג דורנו.

חדוה תקיעא מסטרא דא, על כללות הפ"ש אשר ת"ל נתרבה גבולם בכמות — כן ירבו — ובכ"י תקיעא מסטרא דא על המצב בנוגע לאיכות, אשר אם גם ה"י המצב נשאר כמקדם, הרי לא זהו התכלית והכוונה, כי פסק התורה היא שצ"ל מעלין בקדש, ובפרט ע"פ מרז"ל שכל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו ה"ז כאילו כו', ובפרט כמו שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במשל שאפשר להשאר על מכונו מעמדו ומצבו כשהולכים במישור, אבל כשמטפסים על הר משופע ביותר, רק שני דרכים ישנם אז, אם לטפס ולעלות מעלה או ח"ו לרדת מטה.

איני יודע אם צריך אני להאריך בתיאור המצב במוסדות חב"ד במחנם, אשר זיכום והצליחם ובחר בהם להיות שלוחים שלו בקיומם ולפיתוחם, כי הרי ידוע להם המצב על אתר. ואף שעל כל פשעים תכסה אהבה ובפרט אהבת עצמו, ובמילא עלול הדבר שנדמה להם המצב הרבה יותר טוב מאשר הוא באמת, אבל לזה איני יודע אם יועיל מכתבי, כי הרי גם בו — במכתבי — יוכל מי שהוא ללמוד ולפרש פשטים וביאורים היפך הכוונה, והעיקר היפך התועלת. ואבוא רק בקצרה ובנקודות:

בנוגע להמוסד שנקרא מכבר בשם ישיבה, הנה למרות כל הזירוז והשתדלות, נמצא הוא במצב של תלמוד תורה (אלא שהכתירו זה באַמעריקא

ב

חלקה נדפסה באג"ק ח"ח אגרת ב'תכח, והושלמה ע"פ העתקה.

חדוה כו' ובכ"י כו': זח"ג עה, א.

מעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

ע"פ מרז"ל שכל מי כו': ירושלמי יומא פ"א ה"א.

שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במשל: ראה תורת מנחם — התועודיות חכ"ה ריש ע' 142. וש"נ.

על כל פשעים תכסה אהבה: משלי יו"ד, יב.

בן 60 שנה. וכאשר "ויגדלו הנערים", שיעקב ועשו הגיעו לגיל 13 שנה, ויצחק ה"י אז בן 73 שנה, הגיע כבר אברהם לגיל 175 שנה —

ועפ"ז מובן, שאע"פ שחלפו כבר ג' שנים מפטירת שרה, התאבל יצחק — כי מקודם לכן לא ידע מפטירתה (כיון שה"י בבית מדרשו של שם ועבר, או בגן עדן¹²²), ובשעה שנודע לו, נהג אבילות כדין שמועה רחוקה, ומיד — "וינחם יצחק אחרי אמו"¹²³.

*

כה. (במהלך ההתועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

מצד "והייתם נקיים מה' ומישראל"¹²⁴ (ככל פרטי הענינים הקשורים בזה שנתבארו במסכת שקלים¹²⁵) — ברצוני להבהיר:

כיון שיש תרעומת על העובדה שישנם כאלו שישנים באמצע ההתועדות¹²⁶, חשבו ב"ועד המסדר" על "המצאה" — לבטל את מקומות הישיבה¹²⁷, ועי"ז להכריח את כל הקהל לעמוד על רגליו, ובמילא לא תה"י אפשרות לישון...

[מציינו אמנם בנוגע לשמחת בית השואבה שהיו ישנים בעמידה¹²⁸, אבל, זוהי מציאות רחוקה כו'.]

ובכן: להוי ידוע שלא היתה זו המצאה שלי, ואדרבה, זהו היפך כוונתי והיפך רצוני וכו'.

— אינני יודע אם "בכדי שיעשה" לסדר שיוכלו לישב תיכף ומיד, אבל מכאן ולהבא יסודר הענין. —

123) השיחה האחרונה — לא הגיעה לידינו לע"ע (המור"ל).

124) מטות לב, כב.

125) פ"ג ה"ב.

126) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שכבר עורר על זה פעם, פעמיים ושלש פעמים, וללא הועיל כו'.

127) בהמשך השיחה, כשדובר אודות הענין ד"קשה קריעת ים סוף", שזה "קשה"

גם לגבי הקב"ה כביכול (לעיל סי"ב) — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק: כאשר

עושים פעולה מסויימת כדי שלא יוכלו לישב על יד השולחן — אין זה דבר "קשה", והראי,

ש"ועד המסדר" הצליח לעשות זאת!...

128) סוכה נג, א.

122) ואף שממ"ש רש"י כאן "המתין לה כו' ג' שנים" (וכן רש"י לך לך טו, יג. פרשתנו כח, ט), בהכרח שחולק על תירוץ הריב"א, דלשיטת הריב"א עברו ה' שנים משעת העקידה עד נשואי יצחק, שאז ה"י בן ארבעים שנה — ותירוץ הריב"א הוא על פירש"י שעה"פ ויגדלו הנערים — מ"מ, הכתוב במדרש אשר יצחק ה"י בג"ע לאחרי העקידה, גם רש"י ס"ל כן (ורק שסובר אשר גם ב' שלימות ויותר מעט — שהם מקוטעות ג') שנים אלו נמנים במנין שנותיו).

במדרש שבס' ע"מ ובחזקוני, שה"י יצחק בג"ע, ומשם יצא "לשוח בשדה" (חיי שרה כד, סג) ופגש ברבקה כו'. ואולי נוסח אחר מצא הריב"א.

לא יתכן לצער יהודים ח"ו שיצטרכו לעמוד על רגליהם משך זמן ארוך;

מוטב שימשיכו לישון "געזונטערהייט..." [בגלל שלא איכפת להם אם לשון רש"י הוא "האמורים בפרשה" או "האמורים למטה"¹²⁹, וכמו"כ לא איכפת להם אם ירשמו שתחילה צריך להיות "ימין מקרבת" ואח"כ "שמאל דוחה", אע"פ שלשון הגמרא הוא "שמאל דוחה וימין מקרבת"¹³⁰, וכיו"ב. ענינים כאלו אינם מבלבלים אותם משנתם, וגם לא יחלמו אודותם...], ובודאי לא תהי' קפידא עליהם, ובלבד שלא יכריחו אותם להצטער ח"ו ולעמוד על רגליהם במשך זמן ארוך.

כו. (והוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק): ועתה נתיישב אצלי מה שסיפר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר לפני שנים רבות, ובמשך כל הזמן לא הבנתי לשם מה סיפר לי זאת, עד שאירע מאורע זה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר לי¹³¹ אודות הסדר שהי' אצל אדמו"ר מהר"ש — שכללות הנהגתו היתה בהרחבה ביותר¹³² — שבשעה שהי' אומר חסידות, היו ממונים שהחזיקו "צעמעריצע" (על שאלתי מה זה "צעמעריצע", השיב לי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שזהו סממנים בעלי ריח חזק¹³³), וכאשר היו רואים מישהו שמתנמנם וישן, היו נותנים לו להריח, ועי"ז הי' מתעורר...

ובכן: בעקבות ההמצאה הנ"ל של "ועד המסדר" — נתיישב אצלי מדוע סיפר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפור הנ"ל!...

גם כאשר מעוררים מישהו מהשינה ע"י ריח חזק — אין זה דבר נעים ("ס'איז אויך ניט אַזוי געשמאַק"), ויש בזה ענין של צער, אבל לכל-הפחות הצער הוא לרגע קצר בלבד, ולא כבנדוד, שמכריחים מישהו לעמוד על רגליו במשך זמן ארוך. ובכל אופן, אם יהי' מי שירצה "לקנא קנאת ה' צבאות" — יעורר את הישנים ע"י ריח חזק!...

כו. ויהי' שיתן השי"ת לכאו"א מישראל — בין ער ובין ישן — "מטל השמים ומשמני הארץ"⁵⁸, ובאופן השייך ליום השבת, ובפרט לאחר חצות, רעוא דרעוין¹³⁴ — "נחלה בלי מצרים"¹³⁵,

(129) כנ"ל ס"א. (130) כנ"ל ס"ח. (131) ראה תו"ח — רשימת היומן ע' קפג. (132) ראה גם תו"ח חל"ב ע' 137. וש"נ. (133) ברשימת היומן שם: "אבק מעורר לזרר — ניסען — ביותר". (134) זח"ב פח, סע"ב. (135) שבת קיח, סע"א.

והרי הענין ד"נחלה בלי מצרים" יכול להיות הן בנוגע לענינים גשמיים והן בנוגע לענינים רוחניים, ועד להענין ד"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"¹³⁶,

אלא שענין זה תלוי בבחירתו של האדם — שיש לו בחירה חפשית מה לבקש, שכן, אותה תפלה ובקשה יכולה להתפרש בכמה אופנים, וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³⁷ אודות שני אנשים שביקשו "פנינים" ("פערל"), אלא שא' ביקש מחרוזת פנינים לענוד על הצואר, וא' ביקש "גריסים" ("פערל-גרופן") בתוך המרק... ואכן, זה שביקש מחרוזת פנינים לענוד על הצואר, קיבל את כל צרכיו עד למחרוזת פנינים, וזה שביקש "פערל-גרופן", נתמלאה אמנם בקשתו, כיון שביקש מעומק הלב... אבל לאחרי מילוי בקשתו נשאר עם "פערל-גרופן" בלבד!...

ויהי' שיתן השי"ת לכל אחד "לב בשר"¹³⁸, וידע לנצל את ה"נחלה בלי מצרים" באופן המתאים.

(136) תהלים קיט, יח. וראה גם תו"ח סה"מ (סו"ה (נדפסה בס' נצוצי אור (ברוקלין, תשס"ז ע' 19)). וראה גם תו"ח חכ"ו ע' 239. וש"נ. (137) ראה שיחת ש"פ בראשית תש"ג (138) יחזקאל יא, יט. לו, כו.

הוספה

א

[ז' תשרי, ה'תש"ו]

ב"ה

במענה על ברכתו

יתברך עם ב"ב ש"י בגמח"ט. ויהי' אשר בשנה זו נזכה כולנו לקיום היעוד דעקבתא דמשיחא — יעקב על שם וידו אווזת בעקב עשו, וכמבואר בבראשית רבה על פסוק זה

מ. שניאורסאהן

א

מצילום כתי"ק על כרטיס ברכת השנה למו"ה יעקב יהודא העכט. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ח אגרת יתתכט (ס"ע רנה), ובהנסמן בהערות שם. וידו אווזת בעקב עשו: תולדות כה, כו. וכמבואר בבראשית רבה: